

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Türkiye' de Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygılarıyla İlintili Olarak 1996-2020 Yılları Arasında Yapılan Araştırmaların İncelenmesi ve Değerlendirilmesi*

Uzm. Psikolog Selin AKGÜN GÜDÜCÜ, Bağımsız Araştırmacı, e-posta: akgunseliin@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1137-5698>

Dr. Psikolog Halis ÖZERK, Halis Özerk Psikoterapi ve Eğitim Enstitüsü, İstanbul, e-posta: halisozerk@halisozerk.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5530-6638>

Öz

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarıyla ilintili olarak 1996-2020 yılları arasında yapılan araştırmaların incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Çalışma, betimsel tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada gerek vakıf gerekse devlet üniversite sayılarında önemli oranda artışın yaşanmaya başladığı 1996 yılı baz alınmış ve 1996 yılından bugüne kadarki süreçte üniversite öğrencilerinde gelecek kaygısının ele alındığı çalışmalar incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Yapılan incelemede; çalışmaların, yıllara göre, devlet üniversitesi ve vakıf üniversitesine göre, öğrenim görülen alanlara ve bölümlere göre, öğrencilerin buldukları dönemlere (sınıflara) göre dağılımları değerlendirilmiştir. Yanı sıra gelecek kaygıları ile ilişkinin araştırıldığı değişkenlerin neler olduğuna bakılmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmaların 2007 yılına kadar az sayıda olduğu, 2007 yılından itibaren artış gösterdiği, çalışmaların büyük çoğunluğunun da devlet üniversiteleri bünyesinde ve en fazla Eğitim Fakültelerinde gerçekleştirildiği görülmüştür. Çalışmaların çoğunda ise, öğrencilerin kaygı düzeyleri ile sosyoekonomik düzeyleri arasında anlam ilişkisi bulunduğu görülmüştür. Buna bağlı olarak yapılan araştırmalar sonucunda Türkiye'deki işsizlik oranının da gözle görülebilir bir şekilde arttığı, işsizlik ve istihdam sorunları fazlaştıkça üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik kaygılarının da arttığının bulgularıyla görülmüştür.

* Çalışma, Selin AKGÜN GÜDÜCÜ' nün Klinik Psikoloji Yüksek Lisans (Tezsiz) Programı, bitirme projesinden (2020-2021) türetilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gelecek, Kaygı, Umutsuzluk, İşsizlik.

Makale Gönderme Tarihi: 10.04.2022

Makale Kabul Tarihi: 03.06.2022

Önerilen Atf:

Akgün Güdücü, S. ve Özerk, H. (2022). Türkiye' de Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygılarıyla İlintili Olarak 1996- 2020 Yılları Arasında Yapılan Araştırmaların İncelenmesi ve Değerlendirilmesi, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(6): 748-769.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2022, 5(6): 748-769. DOI:[10.26677/TR1010.2022.989](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.989)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

The Analysis and Discussion Regarding Future Concerns Experienced by University Students and Their Correlation with Research Gathered from 1996-2020 in Turkey

Psychologist Selin AKGÜN GÜDÜCÜ, Independent Researcher, e-mail: akgunseliin@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1137-5698>

Dr. Halis ÖZERK, Halis Özerk Institute of Psychotherapy and Education, İstanbul, e-mail: halisozerk@halisozerk.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5530-6638>

Abstract

The aim of this research is to examine and evaluate the researchers conducted between 1996-2020 in relation to the future concerns of university students. The study was carried out with the descriptive survey model. The study was based on the year 1996, when a significant increase in the number of both foundation and state universities started, and the studies dealing with the future anxiety of university students in the period from 1996 to the present were assessment and evaluated. In the examination made; The distribution of the studies according to the years, according to the state and foundation universities, according to the fields and departments of education, according to the periods (classes) of the students were examined. In addition, the variables in which the relationship was investigated with future anxieties were examined. It has been seen that the studies conducted in this context were few until 2007, and that they increased since 2007, and the majority of the studies were carried out within the body of state universities and mostly in Education Faculties. In most of the studies, it was observed that there was a significant relationship between students' anxiety levels and their socioeconomic levels. As a result of the researches carried out, it has been found that the unemployment rate in Turkey has increased visibly, and as unemployment and employment problems increase, the anxiety of university students for the future also increases.

Keywords: Future, Anxiety, Hopelessness, Unemployment.

Received: 10.04.2022

Accepted: 03.06.2022

Suggested Citation:

Akgün Güdücü, S. and Özerk, H. (2022). The Analysis and Discussion Regarding Future Concerns Experienced by University Students and Their Correlation with Research Gathered from 1996-2020 in Turkey, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(6): 748-769.

GİRİŞ

Kaygı, Türk Dil Kurumu (2020)' na göre; “Genellikle kötü bir şey olacaktı düşünceyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu” olarak tanımlanmaktadır.

Amerikan Psikoloji Birliği (APA) 'ne göre ise kaygı (anxiety) “Gerginlik duyguları, endişeli düşünceler ve artan kan basıncı gibi fiziksel değişiklikler ile karakterize edilebilir bir duygu” olarak ifade edilmiştir (APA,2020).

Zaleski (1996), yaşanan hayat şartlarının getirdiği yüksek tempodaki çalışma koşullarının sosyal etkileşimleri azaltması, insan ilişkileri kapsamındaki değerlerin gittikçe önemsizleşmesi ve insanların gelecekte olup biteceklerle ilgili belirsizlik yaşamalarının da buna eklenmesiyle adeta bir “kaygı çağı” yaşandığını ifade etmektedir.

Toffler (1970) ise bu durumu “gelecek şoku” olarak ifade etmiştir. Yani gelecekle ilgili yaşanan belirsizliklerin daha çok olumsuz olarak (arzu edilmeyen şeylerin olabileceği şeklinde) düşünülmesinin kaygı durumunu ortaya çıkardığını belirtmiştir.

Hammatt (2016) ise gelecek kaygısının genellikle kişilerin yirmili yaşlarında başladığına dikkat çekmektedir. Hammatt' a göre, üniversitelerde öğrenim gören, bir iş sahibi olmak için çabalayan ya da işe yeni giren bireyler bu grubu oluşturmaktadır. Bu grupta yer alıp da üniversitede öğrenim gören bireyler mezun olduklarında iş bulup bulamama veya kendilerini güvende hissetmelerini sağlayabilecek bir ortamla ilişkili olarak yoğun kaygı yaşamaktadırlar.

Popp (2015) üniversite öğrencilerindeki bu kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenlere bağlı olarak daha fazla veya az olduğunu ifade etmektedir.

Kurt (2007)' a göre, hemen hemen tüm dünya toplumlarında, hangi yaşta olursa olsun hemen hemen her birey, yaşamlarının farklı dönemlerinde farklı kaygılar yaşamaktadır. Bu durum Türkiye' de yaşayan ve çoğunluğunu yirmi ki yaş altında bulunan nüfus için de geçerlidir. Çünkü bu gençler, özellikle çalışma ve eğitim başta olmak üzere hemen her alanda sınırlılıklarının olduğunu bilincinde oldukları için yoğun kaygı yaşamaktadırlar.

Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmalarda da üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre ele alındığı görülmektedir ki bu çalışmalar araştırma soruları çerçevesinde ele alınmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)' nun 2020 Mart ayı verilerine göre işgücü istatistikleri; Türkiye genelinde, işe yerleştirilenlerin (yani istihdam edilenlerin) oranı (on beş yaş yukarısında olanlarda) bir önceki yıla göre %3,4 puan azalmıştır (yani bir milyon 662 bin kişi işsizlere kaymıştır). Bu veriler, bir önceki yılın Mart ayı verileriyle karşılaştırıldığında ise işe yerleştirilenlerin sayısı iki milyon 235 bin kişi azalmıştır. Diğer bir ifade ile işgücüne katılım %7,2 puan azalmıştır. Dahası hem eğitimde hem de işe yerleştirmede 4,2 puan azalma ile %27,9 oranında gerçekleşmiştir (TÜİK,2020).

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) verilerine göre 2020 Eylül ayı itibariyle kayıtlı genç işsiz sayısı 1.205.762' dir (İŞKUR, 2020).

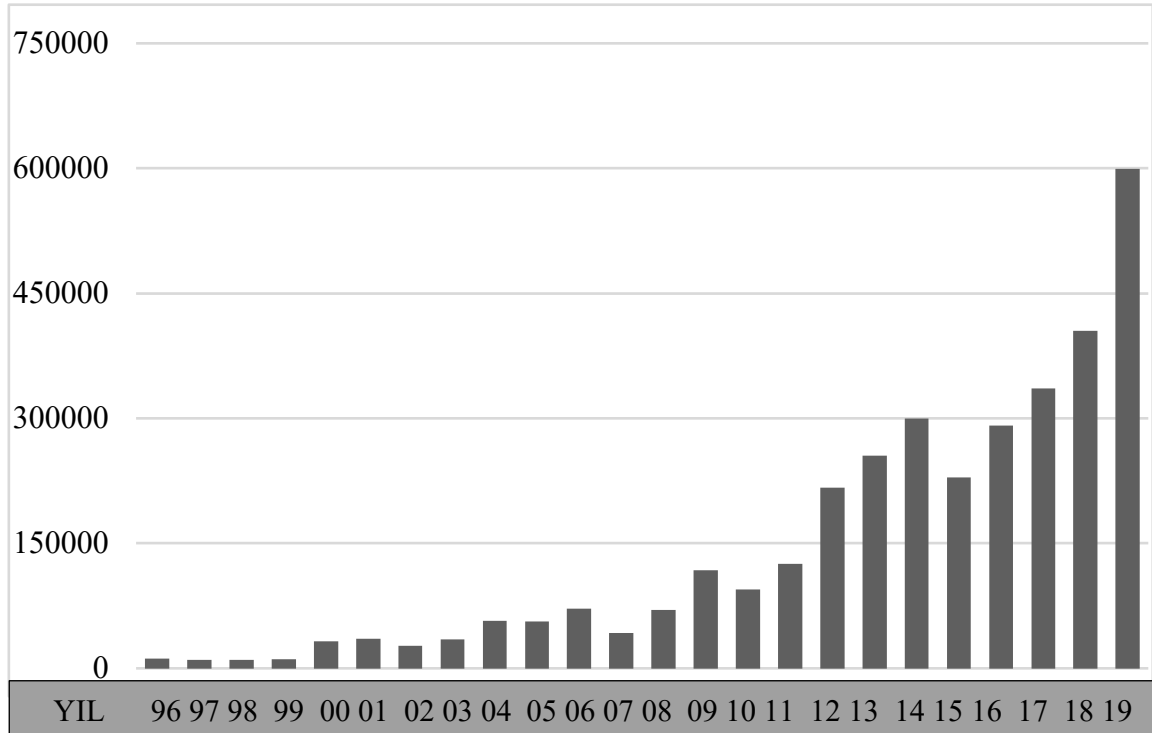
1996- 2019 arasında İŞKUR tarafından yayınlanan üniversite mezunu işsizlerin dağılımına bakıldığında (hem tablodaki sayılardan hem de histogramda 1996-1999 yılları arasında işsiz üniversite mezunlarının sayılarına bakıldığında) az çok stabil kaldığı gözlenebilmektedir. 2000 yılından itibaren kademe kademe yükseliş gözlemek mümkündür. Ancak en dikkat çeken veri ise 2019 yılının verisidir. Üniversite mezunu işsizlerin sayısı neredeyse 600000. Bir yıl öncesi (2018) ile karşılaştırıldığında neredeyse 200000 kişi civarında bir artış olmuştur.

Bu bilgiler göz önüne alındığında, üniversite son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısını arttıracak birçok etmen olduğu görülmektedir. İşsizlik oranının fazla olması, öğrencilerin yaşamlarının yeni bir dönemine girmeleri, geleceğin belirsizliği gelecek kaygısına yol açabilmektedir.

Bu bağlamda, mezuniyetten sonra eğitim aldıkları alanda mesleki unvan ile çalışmaya ilişkin umutsuzluğa dayalı kaygı yaşayan üniversite öğrencilerinin, bu kaygılarını azaltmaya yönelik çalışmalara zemin oluşturabilmek, yapılan ya da yapılacak olan çalışmalara katkıda bulunabilmek amacıyla; gerek devlet gerekse vakıf üniversitelerinin sayılarının önemli oranda arttığı 1996 yılından itibaren 2020 yılına kadar olan süreçte, araştırmanın konusu olan üniversite öğrencilerinin kaygı düzeyleriyle ilintili çalışmaların incelenmesinin ve değerlendirilmesinin yararlı olacağı düşünülmüş ve araştırma planlanmıştır.

Bu durumun, hali hazırda Yüksek Öğretim Kurumları (YÖK) bünyesinde öğrenim gören toplam 7.940.133 öğrenci (YÖK, 2020) dikkate alındığında, işsizlik ve aynı zamanda istihdam oranları da dikkate alındığında oldukça önemli bir problem olduğu açıkça görülmektedir

Grafik 1. Üniversite Mezunu İşsizlerin Yıllara Göre Dağılımı (1996-2019)

(*) İŞKUR Yıllık İstatistik Tabloları, 1996- 2019'dan alınmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kaygı, APA tarafından “Gerginlik duyguları, endişeli düşünceler ve artan kan basıncı gibi fiziksel değişiklikler ile karakterize edilebilir bir duygu” olarak tanımlanmaktadır (APA, 2020).

Kaygı kavramını psikoloji alanında ilk kullanan ise Freud 'dur. Freud 1926 yılında yayımlanan “Ketlenmeler, Belirtiler ve Anksiyete” adlı yapıtında, kaygıyı, egonun bir işlevi olarak tanımlayarak bu duygunun psikolojik bir olgu olduğunu ortaya koymuştur (Geçtan, 1993: 48).

Freud' un kurucusu olduğu Psikoanalitik kuramda “anksiyete” şu şekilde açıklanmıştır:

“Temelde bilinçsizlik içeren ancak, kişilerce bilinçli biçimde yaşantılanan korku veya endişe duygusudur. Bu duygu fizyolojik bazı değişimlerle (örneğin yüz kızarması, terleme hali, soluk alış-verişte ve kalp atımında hızlanma vb. belirtilerle) somut olarak saptanabilen duygu durumudur”. Bu kurama göre kaygının “normal” veya “Patolojik” olup olmadığı, kaynaklandığı durumlara bağlı olarak değerlendirilmektedir. Freud’un kuramında objektif tehlike ve dış uyaranların neden olduğu kaygı, somut gerçekliği olan bir durum olarak tanımlanmakta ve böyle bir durumda “normal” olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevedeki kaygının düzeyinin ise dış dünyada algılanan tehlikenin büyüklüğü ve önemi ile doğru orantılı olduğu bulgulanmıştır. Dolayısıyla bu tür kaygılar dış dünyadaki koşullara bağlıdır ve hemen her bireyde, bireyin yaşamında zaman zaman olağan olarak görülebilecek bir duygu durumudur. Yanı sıra Psikanalitik kuramda, nevrotik kaygı (anksiyete) kaygıdan farklı olarak şu şekilde tanımlanmıştır: “birey tarafından baskılanmış cinsellikle ve agresyonla ilgili dürtülerinin neden olduğu yani iç tehlikelerden kaynaklanan kaygıdır” (Başarır, 1990).

Freud (1984:18-19), kaygı durumunun psikodinamiğini şu şekilde açıklamaktadır: “Kişi, dürtü nesnesine ulaşması engellendiğinde, bu engellemeye neden olan şeyleri suçlar ve onlara karşı saldırganlık duygusu doğar. Saldırganlık duygusu toplum tarafından her zaman olumlu karşılanmaz, suçluluk duygularına neden olduğu için bastırılır”. İşte bu bastırma durumu da bireyde bir ikilem yaratır. Çünkü bir taraftan birey kendini suçlamakta diğer taraftan ortaya koyma ihtimali olan saldırganlığını davranışa dönüştürmesi (ortaya koyması) durumunda içinde yaşadığı toplumdaki bireyler tarafından cezalandırılacağını düşünmektedir. Dolayısıyla tatmin edilemeyen saldırganlık bireyin bilinçdışında kalmakta ve kendini kaygı olarak göstermektedir.

Anshel vd., (1991) kaygıyı, “Fiziksel uyarılma ile artan ve tehdit algısı ile artan öznel gerginlik” olarak tanımlamaktadır.

Rogers (1959, akt. Şahin, 2019) a göre ise kaygı, bilinmeyen nedenlerin sebep olduğu bir gergin ve huzursuz olma (hissetme) halidir. Temelini ise çocukluk yaşantılarından alır. Şöyle ki; özellikle ebeveynleriyle ilişkisinde koşulsuz sevgi ve saygı beklentisinde olan çocuk, eğer bu beklentisinin karşılandığını yaşantırsa öz varlığı ile benliği örtüşür. Ne var ki ebeveynlerle iletişimin yanı sıra dış dünya ile iletişimlerin de başladığı dönemlerde çocuk aynı yaklaşımı dış dünyadaki bireylerden göremez. Bu durumda çocuk öz varlığıyla ilintili çatışmalar yaşamaya başlar. İşte kaygı tam da bu çatışmalar sonucu ortaya çıkan duygulardır.

Öztürk (1989: 39), kaygı kavramının anksiyeteye karşılık olarak kullanıldığını ancak ruh bilimciler arasında kaygı kavramının, ruh hekimleri arasında da bunaltı kavramının yeğlendiğini belirterek bu kavramı, korkuya benzer bir duygu olarak almış ve kişinin bunu, sanki kötü bir şey olacakmış gibi içinde nedeni belirsiz bir sıkıntı, bir endişe duygusu olarak algıladığını ifade etmekte ve bu duygunun hafif tedirginlik ve gerginlik duygusundan, panik derecesine varan değişik yoğunlukta olabileceğini belirtmektedir.

Gelecek Kaygısı

Matarneh ve Altrawneh (2014) gelecek kaygısını, kaygı biçimlerinden (türlerinden) biri olarak belirtmektedirler. Bu, kişinin bilinen veya belirsiz bir tehdit beklediği anlamına gelmektedir. Beklenti, kontrol edilemeyen bir kaygı eşlik etmedikçe, bir sorunla sonuçlanabilecek gelecekteki olaylarla bağlantılı (ilişkili) bir temel kuraldır. Bu sebeple, anksiyete zor tedavi ile kalıcı hale gelir, hemen hemen tüm anksiyete türleri, gelecek unsurlarını içerir ancak bu tür bir gelecek, sıklıkla dakikalar, saatler veya günlerle sınırlı olabilir. Çoğu zaman, gelecek kaygısı kavramı uzun zaman sınırını gösterir. Bu nedenle, gelecek kaygısını bir belirsizlik, korku, panik ve uzun kişisel gelecekte gerçekleşmesi beklenen değişikliklere odaklanma veya kötü bir olayın olmasını bekleme durumu olarak algılanacağını ifade etmektedirler.

Izgar (2009)' a göre umut, bir amaca ulaşma konusundaki başarı duygusu iken, umutsuzluk başarısız olunacağına dair bir kanı olarak açıklamaktadır. Öngen (2012) umutsuzluk, olumsuz sonuçların ortaya çıkmasının beklendiği ve olumlu sonuçların gelişmeyeceğine olan inanç olduğunu söylemektedir. Bunlar, gelecek ile ilgili olumsuz bir duygunun değiştirilebilmesi için kimsenin bir şey yapamayacağı ile ilgili olabileceğini belirtmektedir.

Saud (2005) gelecek kaygısını, kökleri şimdiki zamana dayanan ve geleceğe yönelik genel kaygının bir parçası olarak tanımlamıştır. Karamsarlık gibi bir yapılar topluluğu ile temsil edilir veya genel hedeflere ulaşmadaki eksikliği algıladığını ifade etmektedir.

Abramson vd. (1989), gelecek kaygısını umutsuzluk kavramıyla ilişkili olarak almışlar ve umutsuzluk durumunda bireylerin, olumsuz algılarını geleceğe yansıtmakta olduğunu ifade etmişlerdir. Bireyin umutsuzluğunun, çaresizliğinin ya da ve karamsarlığının ise birey tarafından hissedilen sosyal bakımdan yeterlilik ve psikolojik iyilik hali ile doğrudan ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu kişilerin umutsuzluklarını tetikleyen olaylarla karşılaştıklarında da psikopatolojik semptomlar göstermeye diğer bireylere oranla daha yatkın olduklarını açıklamışlardır.

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yurtdışı Araştırmalar

Kenioua ve Boumesjed (2018)' in yaptığı araştırmaya göre beden eğitimi öğrencilerinde gelecek kaygıları ile istek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, beden eğitimi öğrencilerinde gelecek kaygı düzeyindeki herhangi bir artışın veya azalmanın aspirasyon düzeyini arttırmadığı veya azaltmadığı ve bunun tersi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaya başvuran öğrenciler, duyguları ve etkileri üzerindeki kontrolleri ile karakterize edilir ve aynı zamanda hedefleri ve hırs seviyeleri bakımından gerçekçi olarak nitelendirilmektedir. Başarılı olmak için sürekli bir istekliliklerinin olması, gelecekteki kaygıları zihinsel sağlıklarını ve hırs düzeylerini etkilemediği tespit edilmiştir. Gelecekteki nitel araştırmalar için tavsiye ettikleri öneriler spor eğitimi üzerinde çalışmalarda bulunup, kaygıyı düşürecek ve yükseltecek sporlar üzerinde çalışmalar yapılmasını belirtmektedirler.

Sheehan (1986) ve Price (2009), çoğu durumda gelecek kaygısının yirmili ve otuzlu yaşların başlarında öne çıktığını buna göre on beş yaşından önce ve otuz beş yaşından sonra gelecek kaygısının öne çıkmasının nadir olduğunu belirtmektedir. Sheehan ve Price' in tezleri, Oort ve ark. (2009) tarafından yapılan araştırma sonucunda doğrulanmıştır.

Rabei ve Ramadan (2020) yaptıkları çalışmada, öz-yeterlik ile gelecek kaygısı arasında olumsuz bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Üniversite öğrencilerinin karşılaştıkları uzmanlık alanı seçimi, arkadaş seçimi, bağımsızlık arzusu, sınav stresleri, başarısızlık korkusu, üniversite şehrinde ikamet ve çalışma alanının talepleri gibi zorluklardan; tüm bu zorluklar, öğrenci bu zorluklarla yüzleşmek için yetersizlik fark ettiğinde ve öz-yeterliliğin azalmasıyla birlikte sıklıkla artan değişken kaygı seviyelerine yol açtığını belirtmektedirler.

Lun vd., (2018) yaptıkları araştırmada, düzenli egzersiz yapan, özgüveni yüksek, akademik performanstan daha iyi tatmin olan ve geleceğe yönelik daha iyimser olan öğrencilerin daha az depresif semptom yaşadıklarını belirtmektedir. Verimli arkadaşlıkları olan, daha iyi uyku kalitesi, daha yüksek özgüven ve daha düşük akademik zorluk seviyelerine sahip öğrencilerin daha az kaygı belirtisi yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Shamsuddin vd., (2013)' nın yaptığı çalışmada, daha büyük yaş gruplarının daha yüksek stres düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir. Her geçen yıl artan gelecek kaygısı ve öğrenciler arasında en stresli şeyin başarısızlık korkusu olması nedeniyle en büyük stresin üniversite eğitiminin sonraki yıllarında ortaya çıktığını ileri sürmektedir.

Jing, Madore ve Schacter (2016) Boston College ve Harvard Üniversitesi'nde 18-25 yaşları arasındaki öğrencilere yaptıkları araştırmada, katılımcıların kaygıyla ilişkili veya kaygıyı tetikleyen olayları sıralamalarını istemişlerdir. Katılımcıların kaygılandıkları kategoriler şöyle belirtilmiştir; akademik hususlar, sağlık, kariyer, ilişkiler ve ekonomi olarak ayrılmaktadır.

Yurtiçi Araştırmalar

Uzun ve Tezer (2008), yüksek lisans ve doktora düzeyinde, farklı bölümlerde öğrenim gören toplam 163 öğrencinin umut düzeyleri ile olumlu ve olumsuz duyguları arasındaki ilişkiyi ele aldıkları çalışmalarında, olumlu ve olumsuz duygular üzerinde umut düzeyi temel etkisinin anlamlı olduğu bulgulanmıştır. Umut düzeyi yüksek olanlarla umut düzeyi düşük olanlar arasında da olumlu duygular bakımından anlamlı ilişki olduğu görülmüş, umut düzeyi yüksek olanların olumlu duygu puanları, umut düzeyi düşük olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Ancak olumsuz duygular bakımından umut düzeyi yüksek olanlar ile umut düzeyi düşük olanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulgulanmıştır. Aynı çalışmada cinsiyet değişkeninin de bir fark yaratmadığı görülmüştür.

Gündoğar vd., (2007), Süleyman Demirel Üniversitesi'nin farklı bölümlerinde öğrenim gören 224'ü kız, 149'u erkek toplam 373 üniversite öğrencisinin yaşam doyumunu yordayan faktörleri inceledikleri çalışma kapsamında hem durumluk hem de sürekli kaygı ile yaşam doyumunu arasında negatif bir ilişki olduğunu bildirmişlerdir.

Tümerdem (2007) tarafından Dicle Üniversitesi bünyesinde, Kimya Bölümü son sınıf öğrencileriyle (Eğitim Fakültesi ile Fen-Edebiyat Fakültesi aynı bölümde öğrenim gören öğrencilerle kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırmasının yapıldığı çalışmada, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin, Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerine göre kaygı düzeylerinden daha düşük bulunmuştur. Öyle ki Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin serbest meslek tercihleri %67, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin serbest meslek tercihleri %23 olduğu görülmüştür. Çalışmada bu sonuç; Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin kendi alanlarıyla ilgili mesleklere bel bağlamadıkları (umutsuz oldukları) serbest meslek konusunda da sıkıntılı olabilecekleri şeklinde yorumlanmıştır. Öğrencilerin kaygı düzeylerinde cinsiyet değişkeninin göre anlamlı fark olmadığı sadece fakülte-cinsiyet değişkeninde farklılık olduğu (Eğitim Fakültesi erkek öğrencilerinin, Fen-Edebiyat fakültesi kız ve erkek öğrencilerinin kaygı düzeylerinden daha düşük olduğu) görülmüştür. Öğrencilerin kaygı düzeylerinin; akademik başarı, arkadaşlık ilişkisi, çalışmak istenilen mesleki alan değişkenleriyle anlamlı ilişkisi olduğu, anne-baba tutumları ve yanı sıra ailenin ekonomik durumu faktörleriyle anlamlı ilişki olmadığı görülmüştür.

Özdiñç, Biçici, Çamur ve Turan (2018) tarafından 1. ve 4. Sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerinin ele alındığı çalışmada; 1. Sınıf öğrencilerinin mesleki yeterlilikle ilgili kaygı düzeylerinin 4. Sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülürken, 4. Sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrası istihdam kaygısının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Dursun ve Aytaç (2009)'ın üniversite son sınıfta (farklı birçok bölümde) öğrenim gören öğrencilerle yaptıkları durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri ele alınmış, çalışmada; öğrencilerin gelecekle ilgili en önemli önceliklerinin maddi kazanç olduğu bunu statü ve sosyal güvencenin izlediği görülmüştür. İş bulma endişesi olmayan öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin iş bulma endişesi olanlara göre farklılık gösterdiği ve daha düşük düzeyde olduğu

görülmüştür. Ayrıca, iş deneyimine (staj, part-time çalışma gibi) sahip olan öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin, iş deneyimi olmayanlara göre daha düşük olduğu bulgulanmıştır.

Alaosman (2019) tarafından Hukuk ve Eczacılık Fakülteleri son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygılarının ele alındığı çalışmada, cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin gelecek kaygısı düzeylerinin farklılık göstermediği bulgulanmıştır. Öğrenim görülen fakülteye göre ise anlamlı fark elde edilmiştir. Eczacılık Fakültesi öğrencilerinin gelecek kaygı düzeyleri Hukuk Fakültesi öğrencilerini kaygı düzeylerin daha düşük bulunmuştur. Bu bulgu Hukuk Fakültesi öğrencilerinin Eczacılık Fakültesi öğrencilerine kıyasla iş bulma olanaklarının daha kısıtlı olmasına yorumlanmıştır. Çalışmada sosyo-ekonomik düzeye göre hem gelecek kaygısı puanlarının hem de stresle başa çıkma puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür.

Dinç ve Çınar (2019)'ın üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, öğrencilerin geleceğe yönelik kaygılarının; ne yapacağını bilememek üzerine yoğunlaştığı, yanı sıra iş hayatının korkutucu algılanması, ülkedeki siyasi ortamın ve genel durumun belirsizliği, evlenme düşüncesi ve evlilikle ilgili süreçlerle ilgili belirsizlik ve çocuklarına iyi bir anne-baba olup olamayacaklarına ilişkin düşünceleriyle ilişkili olduğu görülmüştür.

Çelikel ve Erkorkmaz (2008)'in yaptığı çalışmada, erkek öğrencilerin gelecekle ilgili umutsuzluk düzeyleri kız öğrencilere kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Anne-baba öğrenim düzeyi ile öğrencilerde görülen depresif semptomlar ve umutsuzluk düzeyleri arasında da anlamlı ilişki olduğu (anne-babanın öğrenim düzeyi düştükçe umutsuzluk puanlarının ve depresif semptomların arttığı) görülmüştür.

İlgar ve Cihan (2019)'ın BESYO (Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu) öğrencileriyle (fenomonolojik çözümleme yöntemiyle) yaptıkları çalışmada öğrencilerin; kendilerini değersiz ve işe yaramayan biri olarak hissettikleri, gelecekle ilgili olarak da çok umutlu olmadıklarını şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcı öğrencilerin yarısının mesleki gelecekle ilgili kaygı taşıdıkları, bu kaygılarının da (mesleki istihdamla ilintili olarak) ağırlıklı olarak hükümet politikalarıyla ilgili olduğunu belirttikleri sonucu elde edilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarıyla ilintili olarak 1996-2020 yılları arasında yapılan araştırmaların incelenmesi ve değerlendirilmesidir.

Bu bağlamda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır.

1996-2020 yılları arasında yapılan çalışmalar çerçevesinde;

1. Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeylerini konu edinen çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Araştırmalar devlet üniversitesi ve vakıf üniversitesine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
3. Araştırmalar, üniversitelerde öğrenim görülen alanlara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
4. Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeyleri ile öğrenim görülen alan ve/veya bölüm ilişkisinin anlamlı bulunduğu çalışmalar nasıl bir dağılım göstermektedir?

5. Yapılan çalışmalar, öğrencilerin buldukları dönemlere (sınıflara) göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
6. Öğrencilerin kaygı düzeyleri ile buldukları dönem (sınıf) arasında anlamlı ilişki bulunan çalışmalar nasıl bir dağılım göstermektedir?
7. Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
8. Öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeyleri ile sosyoekonomik düzey değişkeninin ele alındığı çalışmalar ve anlamlılıklar nasıl bir dağılım göstermektedir?
9. Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı ile ağırlıklı not ortalaması değişkeni arasındaki ilişkinin anlamlı bulunduğu çalışmalar nasıl bir dağılım göstermektedir?
10. Öğrencilerin kaygı düzeylerinin iş bulma endişesi, gelir düzeyi, yaşanılan bölge ve barınma değişkenleriyle ilişkilendirildiği çalışmalar sayı ve anlamlılıklarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Sınırlılıklar

Çalışma, 1996-2020 yılları arasında Türkiye 'de gerçekleştirilen çalışmaların uluslararası ve ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makalelerle ve yine bu yıllar arasında tamamlanan lisansüstü tez çalışmaları ile sınırlıdır. Araştırma ile doğrudan ilişkili olması bakımından TÜİK başta olmak üzere resmi ve sivil toplum kuruluşlarının raporları ve/veya istatistiksel verileri ile sınırlıdır. İlişkili olarak karşılaştırma yapabilmek bağlamında Avrupa ülkelerindeki araştırma sonuçlarının uluslararası dergilerde yayımlanan makaleler ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Çalışma, Tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, incelenen çalışmaların özellikleri ve sonuçları frekans analizi yöntemiyle sayısallaştırılarak tablolarla gösterilmiştir. Nitel verinin nicelleştirilmesi; görüşme, gözlem veya dokümanların incelenmesi yoluyla elde edilmiş verilerin, belirli süreçlerden geçirilerek sayılara veya rakamlara dökülmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008; 242). Gözlem, görüşme veya doküman verisinin sistematik bir biçimde sayısallaştırılması konusunda, "yüzde" hesaplamaları önemli bir yer tutar. Nitel verinin yüzdeler anlamında ifade edilmesi, nitel araştırmada en sık kullanılan veri analiz ve sunum yöntemlerinden birisidir (Tutty, Rothery ve Grinnell, 1996; akt. Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, 2008).

Belirtmekte yarar görülmektedir ki; araştırmaların örneklemeleri, yöntemleri ve sonuçlarının anlamlı çıkıp çıkmamasının analizleri amaçlanmadığından, meta analiz yöntemi kullanılmamıştır.

Araştırmada, anahtar sözcükler kullanılarak, 1996-2020 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalara (makale ve lisansüstü tezlere) ulaşılmıştır. Bunlar arasından (sınırlılıklar alt başlığı altında yer verilen unsurlara göre) toplam 43 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir. Buna ek olarak resmi veya sivil toplum kuruluşlarının raporları ve istatistiksel verileri incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada gerek devlet üniversitelerinin gerekse vakıf üniversitelerinin sayılarının önemli oranda artış gösterdiği ve dolayısıyla üniversite öğrenci kontenjanlarının arttığı 1996 yılından

bugüne (yani 2020 yılına) kadar olan süreçte, Türkiye'deki işsizlik oranlarının artmasıyla da ilintili olarak, gerçekleştirilmiş olan araştırmalar ele alınmıştır. Bu araştırmalar, son yıllardaki TÜİK 'in işsizlik ve istihdam oranları ile ilişkilendirilmiştir.

Bütün bunların sonunda, araştırmanın sorularına yanıtların aranması bakımından, sonuçlar tablolar halinde gösterilmiş ve açıklanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde 1996-2020 yılları arasında yapılan 43 çalışma çerçevesinde amaçlar kısmında belirtilen soruların yanıtlarına sırasıyla yer verilmiştir.

1. Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeyleri ile ilintili çalışmalar yıllara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Tablo 1. İncelenen Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımları

Araştırma Yılı	Araştırma Sayısı (f)	Dağılım (%)
1996	0	0
1997	1	2,33
1998	0	0
1999	0	0
2000	1	2,33
2001	0	0
2002	1	2,33
2003	0	0
2004	0	0
2005	2	4,65
2006	0	0
2007	3	6,98
2008	1	2,33
2009	4	9,30
2010	4	9,30
2011	2	4,65
2012	3	6,98
2013	1	2,33
2014	6	13,95
2015	2	4,65
2016	4	9,30
2017	4	9,30
2018	3	6,98
2019	1	2,33
2020	0	0
Toplam	43	100

Tablo 1' e bakıldığında çalışmanın en fazla 2014 yılında yapıldığı, 2007 yılından önceki yıllarda yapılan çalışmaların sonraki yıllara kıyasla oldukça az olduğu, 2007 yılından 2020 yılına kadar olan süreçte ise daha fazla sayıda çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

2. Araştırmalar devlet üniversitesi ve vakıf üniversitesine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Tablo 2. Araştırmaların Devlet ve Vakıf Üniversitelerine Göre Dağılımları

Devlet üniversitesi	Vakıf üniversitesi	Her ikisinde (birlikte)	Belirtilmemiş
33	2	3	5

Toplam 43 araştırmanın, 33' ü (%77) devlet üniversitesinde yürütülmüştür, 2' si (%4,7) vakıf üniversitesinde yürütülmüştür, her ikisinde (birlikte) yürütülen araştırma sayısı ise 3' tür (%7). Üniversite belirtmeyen araştırma sayısı ise 5' dir (%11,6).

3. Araştırmalar, üniversitelerde öğrenim görülen alanlara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Tablo 3. Öğrenim Görülen Alanlar (*)

Alan	Çalışma Sayısı (f)	%
Tıp Fakültesi	4	0
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	3	2,33
Edebiyat Fakültesi	2	0
Veteriner Fakültesi	1	0
Sağlık Yüksekokulu	6	2,33
Hukuk Fakültesi	2	0
Mühendislik Mimarlık Fakültesi	6	2,33
Fen Edebiyat Fakültesi	5	0
Ziraat Fakültesi	3	0
Eğitim Fakültesi	13	4,65
Meslek Yüksekokulu	7	0
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	5	6,98
İletişim Fakültesi	3	2,33
Belirtilmemiş	8	9,30
Toplam	68	100

*İncelenen toplam 43 çalışmada, alan sayıları 68 olarak bulunduğu için (bazı çalışmalarda birden fazla fakülte ve/veya yüksek okul birlikte yer aldığı için) yüzde hesaplaması 68 veri üzerinden yapılmıştır.

Tablo 3 'te öğrenim görülen alanların 43 çalışmadaki dağılımları incelenmiştir. Çalışmalarda ilk sırayı Eğitim Fakültesi' nin aldığı (%19,11), ikinci sırayı ise (%10,30) ile Meslek Yüksekokullarının aldığı görülmektedir. Üçüncü sırada ise aynı oranlarla (%8,82) Sağlık Yüksekokulu ile Mühendislik/Mimarlık Fakülteleri yer almaktadır. En az çalışılmış alanlar sıralamasında ise aynı oranlarla İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ziraat Fakültesi ve İletişim Fakültesi (%4,41) Edebiyat Fakültesi (%2,94) ve Veterinerlik Fakültesi (%1,48) yer almaktadır.

4. Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeyleri ile öğrenim görülen alan ve/veya bölüm ilişkisinin anlamlı bulunduğu çalışmalar nasıl bir dağılım göstermektedir?

Tablo 4. Anlamlı İlişki Bulunan Çalışmaların Alanlara ve Bölümlere Göre Dağılımı

Değişkenler	Çalışma Sayısı (f)	Anlamlı İlişki Sayısı
Alan	10	7
Bölüm	19	12
Toplam	29	19

Tablo 4 'de araştırmalar alan ve bölüm değişkenine yönelik incelenmiştir. Alan değişkenine yönelik 10 çalışma bulunmaktadır. 10 çalışmanın 7'sinde (%70) kaygıyla ilgili anlamlı ilişki bulgulamıştır. Bölüm değişkenine yönelik ise 19 çalışma bulunmaktadır ve bu 19 çalışmanın 12'sinde (%62) kaygıyla ilgili anlamlı ilişki bulgulamıştır.

5. Yapılan çalışmalar, öğrencilerin buldukları dönemlere (sınıflara) göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Tablo 5. Çalışmaların Öğrencilerin Buldukları Öğrenim Dönemlerine (Buldukları Sınıflara) Göre Dağılımları

Dönem/ Sınıf Değişkeni	Çalışma Sayısı (f)	%
1, 2, 3, 4	8	18,6
1 ve 3	1	2,32
1 ve 4	2	4,65
4	8	18,6
3 ve 4	3	7,0
4 ve 5	1	2,32
5 ve 6	2	4,65
4, 5, 6	2	4,65
Mezun	1	2,32
Belirtilmemiş	15	34,9
Toplam	43	100

Tablo 5 'de görüldüğü gibi çoğu çalışmada sınıf veya dönem belirtilmemiştir. Çalışmaların 8' inde üniversitenin tüm sınıflarını ele alındığı, 1 ve 3. sınıfların birbiriyle kıyaslanması amacıyla yürütülen çalışmaların sayısının ise sadece 1 (%2,32) olduğu, 1. ve 4. sınıfın karşılaştırılmasına ilişkin 2 çalışma (%4,65) yapıldığı görülmektedir. Sadece son sınıfların (4. sınıfların) kaygı düzeylerini araştırmak amacıyla yürütülen araştırma sayısı ise 8'dir (%18,6). Yani araştırmaların çoğunun son sınıftaki öğrencilerle yapıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalarda, 3. ve 4. sınıf öğrencileriyle yapılan çalışma sayısı 3' tür (%7), 4. ve 5. sınıf öğrencileriyle yapılan çalışma sayısı 1 (%2,32), 5. ve 6. sınıf öğrencileriyle yapılan çalışma sayısı 2 (%4,65) ve 4., 5 ve 6. sınıf öğrencileriyle yapılan çalışma sayısı 1' dir (%2,32). Bir çalışmada (%2,32) mezun olan öğrenciler ele alınırken, 15 araştırmada (%34,9) ise sınıf veya dönem belirtilmemiştir.

6. Öğrencilerin kaygı düzeyleri ile buldukları dönem (sınıf) arasında anlamlı ilişki bulunan çalışmalar nasıl bir dağılım göstermektedir?

Tablo 6. Öğrencilerin Kaygı Düzeyleri ile Buldukları Dönem (Sınıf) Arasında Anlamlı İlişki Bulunan Çalışmaların Dağılımı

Dönem/ Sınıf Değişkeni	Çalışma Sayısı (f)	Anlamlı İlişki Sayısı
1, 2, 3, 4	4	3
1 ve 4	2	0
3 ve 4	1	0
5 ve 6	1	1
Toplam	8	4

Tablo 6' ya bakıldığında; 8 çalışmanın 4'ünde (%50) sınıf değişkeni ile kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Şöyle ki; bulunulan sınıf bağlamında, 1., 2., 3., ve 4. sınıflarda bulunan öğrencilerin birlikte ele alındığı 4 çalışmanın 3'ünde (%75); 3. ve 4. sınıfların birlikte ele alındığı 1 çalışmada ve 5. ve 6. sınıfların birlikte ele alındığı başka bir çalışmada, kaygı düzeyi ile bulunulan sınıf değişkeni arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. 1. ve 4. sınıfların birlikte ele alındığı 2 ayrı çalışmada ise öğrencilerin kaygı düzeyleri ile buldukları sınıf değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirtilmektedir.

7. Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 7. Öğrencilerin Kaygı Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Dağılımları

Kız Öğrenciler Daha Kaygılı	Erkek Öğrenciler Daha Kaygılı	İki Cinsiyet Arasında Anlamlı Bir Fark Yok	Kaygı Belirtilmemiş
11	7	12	13

Tablo 7' de öğrencilerin kaygı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre dağılımlarına bakıldığında; araştırmaların incelenmesinde 43 araştırmanın 13'ünde (%30) kız ve erkek cinsiyetindeki kaygı düzeylerine ilişkin bir bilgi yer almamıştır. 12 çalışmada (%28) ise iki cinsiyetin kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı, 11 çalışmada (%26) kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha kaygılı olduğunun bulunduğu, 7 çalışmada (%16) ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla daha kaygılı olduğunun bulunduğu görülmüştür.

8. Öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeyleri ile sosyo-ekonomik düzey değişkeninin ele alındığı çalışmalar ve anlamlılıklar nasıl bir dağılım göstermektedir?

Tablo 8. Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı Düzeyleri ile Sosyo-Ekonomik Düzey Değişkeni Arasındaki İlişkinin Ele Alındığı Çalışmalar ve Anlamlılıkların Dağılımı

Sosyoekonomik düzey	Anlamlı İlişkinin Bulunduğu Çalışma Sayısı (f)	%
Düşük	10	71,4
Orta	2	14,4
Yüksek	1	7,1
Anlamlı fark yok	1	7,1
Toplam	14	100

Tablo 8 'de görüldüğü üzere; 43 çalışmanın 14' ünde (%32,5) sosyo-ekonomik düzey değişkeninin ele alındığı (29 çalışmada ele alınmadığı) görülmektedir. Buna göre; sosyo-ekonomik değişken ile gelecek kaygısının ilişkisinin araştırıldığı çalışmaların 10' unda (%71,4) düşük sosyoekonomik düzey ile gelecek kaygısı arasında negatif korelasyon gösterilmiştir. Orta sosyoekonomik düzey ile gelecek kaygısı arasında ilişkinin bulgulandığı çalışma sayısının 2 (%14,4), yüksek sosyoekonomik düzeyde ile gelecek kaygısı arasında ilişkinin bulgulandığı çalışma sayısının ise 1 (%7,1) olduğu, 1 çalışmada (%7,1) ise farklı sosyoekonomik düzeylerle gelecek kaygısı arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşıldığı görülmüştür.

9. Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı ile ağırlıklı not ortalaması değişkeni arasındaki ilişkinin anlamlı bulunduğu çalışmalar nasıl bir dağılım göstermektedir?

Tablo 9. Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı ile Ağırlıklı Not Ortalaması Değişkeni Arasındaki İlişkinin Anlamlı Bulunduğu Çalışmalar Dağılımı

Değişken	Çalışma Sayısı (f)	Anlamlı İlişki Sayısı
Başarı durumu	7	6
Toplam	7	6

Tablo 9'a göre, incelenen çalışmalar arasında 7 çalışmada başarı değişkeninin ele alındığı görülmüş, bu 7 çalışmanın 6' sında (%86) öğrencilerin gelecek kaygısıyla başarı durumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, 1 çalışmada ise anlamlı bir ilişki bulunmadığının raporlandığı görülmüştür.

10. Öğrencilerin kaygı düzeylerinin iş bulma endişesi, gelir düzeyi, yaşanılan bölge ve barınma değişkenleriyle ilişkilendirildiği çalışmaların sayısı ve anlamlılıklarına göre dağılımı nasıldır?

Tablo 10'da görüldüğü üzere; iş bulma endişesi/işsizlik problemleriyle ilgili çalışmalardan, 14 çalışmanın 12' sinde (%86) anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Gelir düzeyi değişkenine göre 10 çalışmanın 6' sında (%60) anlamlı ilişki bulunmuştur. Öğrencinin yaşadığı bölge değişkenine yönelik ise 3 çalışmanın 1' inde (%30) anlamlı ilişki bulunmuştur. Barınma değişkenine yönelik 5 çalışmanın 3' ünde (%60) ise anlamlı ilişki bulunmuştur.

Tablo 10. Öğrencilerin Kaygı Düzeylerinin İş Bulma Endişesi, Gelir Düzeyi, Yaşanılan Bölge ve Barınma Değişkenleriyle İlişkilendirildiği Çalışmaların Sayı ve Anlamlılıklarına Göre Dağılımı

Değişkenler	Çalışma Sayısı (f)	Anlamlı İlişki Sayısı
İş bulma endişeleri / işsizlik problemleri	14	12
Gelir düzeyi	10	6
Yaşadığı bölge	3	1
Barınma	5	3
Toplam	32	22

TARTIŞMA ve YORUM

Bu bölümde, üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarıyla ilintili olarak 1996-2020 yılları arasında yapılan araştırmaların incelenmesi çerçevesinde elde edilen bulgular araştırmanın temel problemi ve yanıt aranan alt soruları ele alınarak, kuramsal literatür ve çalışmalarla ilişkilendirilerek tartışılması ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

Çalışmanın ilk sorusu, yapılan çalışmaların yıllara göre nasıl bir dağılım gösterdiğinin incelenmesi idi. Yapılan tarama neticesinde üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeylerinin ele alındığı çalışmaların yıllara göre ortalamasına bakıldığında 2007 yılından sonrasına göre, 1996 yılından 2007 yılına kadarki çalışmaların 2007-2020 yılları arasındaki çalışmalara göre az olduğu, 2007 yılından sonraki çalışmalarda artış olduğu görülmektedir. Ne var ki 1996-2020 yılları arasındaki 15 yıllık bir zaman aralığı düşünüldüğünde çalışma sayısı toplamının (43) az olduğu kanaatine varılabilmektedir. Çünkü son yıllarda üniversite sayısının artmasına rağmen çalışma sayısında önemli bir artış olmadığı ve her bir yıla yaklaşık 3 araştırma düştüğü görülmektedir. İlintili olarak, bu çalışmaların sonuçları; gençlerin gelecek kaygıları veya beklentileri, yeterli sayıda yapılacak araştırmalarla tespit edilmeden, gençlerin uygun mesleki ve bireysel kişilik özelliklerini kazanmalarını ve kaygı yaşamamalarını beklemenin anlamlı olmayacağını düşündürmektedir. Dolayısıyla Tuncer (2011)' in de vurguladığı üzere; yüksek öğrenimin her düzeyinde öğrenimlerini devam ettiren öğrencilerin gelecek kaygıları araştırmalarla ortaya konulmalı, bu araştırmaların ortaya koyduğu sonuçlara yönelik bilgilendirmeye ve gerekli hallerde önleyici etkinlikler de gerçekleştirilmelidir.

Araştırmanın sorularından ikincisi ise bu çalışmaların devlet ve vakıf üniversitelerine göre nasıl bir dağılım gösterdiğiydi. 1996-2020 yılları arasında yapılan araştırmalar incelendiğinde 43 araştırmanın 33' ünün (%76.7) devlet üniversitesinde gerçekleştirildiği, vakıf üniversitesinde ise bu sayının sadece 2 olduğu (%4.7) olduğu görülmektedir. Vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerine kıyasla bilimsel araştırmalara verdiği ekonomik desteğin ve sunduğu çalışma koşullarının daha yüksek olduğu varsayıldığında bu sayının azlığı düşündürücü ve çelişkili olmakla birlikte, çalışmaların büyük çoğunluğunun Eğitim Fakülteleri bünyesinde yapıldığı düşünüldüğünde ve Eğitim Fakülteleri'nin de daha çok devlet üniversiteleri bünyesinde bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda anlaşılır bir sonuç olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmaların fakülterle ve yüksek okullara göre dağılımlarının incelenmesinde; en fazla çalışmanın (toplam 13 çalışmanın) Eğitim Fakültesi bünyesinde öğrenim gören öğrencilerle yapıldığı görülmüştür. Mühendislik, Mimarlık Fakültesi ile Sağlık Yüksekokulu bünyelerinde 6' şar, Fen Edebiyat Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu bünyelerinde 5' er, Tıp Fakültesi bünyesinde 4, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ziraat Fakültesi ve İletişim Fakültesi bünyelerinde ise 3' er çalışma gerçekleştirildiği görülmüştür. Herhangi bir fakülte veya alanın

belirtilmediği çalışma sayısı ise 9' dir. Bu tür çalışmalarda genelde rastgele katılımcı seçilmiştir ve herhangi bir alana özel ilgi gösterilmemiştir. Bu çalışmaların bulgularına bakıldığında ise; İletişim Fakültesi öğrencilerinin, Hukuk Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Turizm Fakültesi öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde ve sürekli kaygı taşıdıkları sonucu elde edildiği (Arslan, 2007) görülmüştür. Eğitim Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin profilleri ve geleceğe yönelik beklentilerini incelendiği bir çalışmada (Yerli (2019), Resim-İs Eğitimi bölümünde okuyanların yarısından fazlasının (%57,7), Müzik Bölümü öğrencilerinin ise yarısından fazlasının (%52,2) öğretmen olarak atanamama düşüncesiyle gelecek kaygısı yaşadıklarının bulgularına ulaşılmıştır. Yapılan bir başka çalışmada ise (Üstün vd. 2014), Turizm işletmeciliği bölümü okuyan öğrencilerin eğitim ve ders memnuniyetinin en düşük düzeyde, gelecek kaygılarının ise yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bütün bu çalışma bulguları, öğrencilerin kaygı düzeylerinin okudukları bölüm mezunlarının istihdam alanına ilişkin gerek TÜİK gerekse İŞKUR verileriyle yakından ilişkili olabileceğini akla getirmektedir.

Üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre gelecek kaygıları incelendiğinde 12 çalışmada kaygı düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığı gösterildiği görülmüştür; 11 çalışma ise kızların daha kaygılı olduğu sonucuna varılmıştır. Erkek öğrencilerin daha kaygılı olduğu sonucuna ise 7 çalışmada rastlanmıştır (bkz. Tablo 5). Bu çalışmaların inceleme sonuçları da şu şekilde özetlenebilir.

Baltacı, Üngüren, Avsallı ve Demirel (2012)' in Turizm eğitimi görmekte olan, önlisans, lisans ve yüksek lisans öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada, erkek öğrencilerin gelecek kaygısı kız öğrencilere göre manidar şekilde yüksek bulunmuştur. Tuncer (2011)' in yaptığı çalışmada, Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinde gelecek beklentileri arasında cinsiyet değişkenine göre kız öğrenciler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Bu farklılığın sebebinin ise toplumsal yaşam ve sorumluluk düzeylerinin farklı olması olabileceği belirtilmiştir. Taşgın (2006) ise kadın Beden Eğitimi öğretmen adaylarının erkeklere göre daha kaygılı olduğunu göstermiştir. Mütevellioğlu, Zambak ve Mert (2010) yaptıkları araştırmada, kızların erkeklere göre, gelecekleri konusunda daha kaygılı olduğunu bulgulamışlardır. Ayrıca Dursun ve Aytaç (2009), Çakmak ve Hevedanlı (2005) ve Kapıkıran (2002)' in yaptığı çalışmalarda da kız öğrencilerin daha kaygılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Yurt dışında gerçekleştirilmiş olan bazı çalışmaların sonuçlarının Türkiye' deki bu çalışmaların sonuçları ile örtüştüğü de görülmüştür. Örneğin Kamberi, Hoxha, Shala, Shahini ve Vehapi (2019)' nin Kosova'da 2015/ 2016 eğitim yılında yürüttükleri araştırmada, kız öğrencilerin erkeklere göre daha kaygılı olduğu sonucu elde edilmiştir. Aynı şekilde, Mikolajczyk, Maxwell, El Ansari, Naydenova, Stock, Ilieva, Dudziak ve Nagyova (2008)' nin Almanya, Danimarka, Polonya ve Bulgaristan' da yürüttükleri çalışmada kızların erkeklere göre daha kaygılı olduklarını bulgulamışlardır.

Öğrencilerin gelecek kaygısı sınıf değişkenine göre incelendiğinde 8 çalışmanın 4' ünde sınıf değişkeni ile kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür (bkz. Tablo 6). Şahin (2002) İlahiyat Fakültesi birinci ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin gerek umutsuzluk ve gerekse umutsuzluğun alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermedikleri tespit edilmiştir. Ancak puan dağılımı hem umutsuzluk ve hem de umutsuzluğun alt boyutlarından birinci sınıf öğrencilerinin dördüncü sınıf öğrencilerinden daha yüksek puanlar aldıklarını göstermektedir. Çakmak ve Hevedanlı (2005) yaptıkları araştırmada birinci sınıfa devam eden öğrencilerin kaygı düzeyleri üst sınıflara devam eden öğrencilerden daha yüksek bulunduğunu söylemektedirler. Üniversite öğreniminin ilk yılları öğrencilerin yeni bir çevre ve arkadaş ilişkileri ile karşılaştıkları, aileden uzak oldukları bir dönem olduğundan ve ergenlik dönemi içinde yer almasından dolayı

birinci sınıfa devam eden öğrencilerin kaygı düzeyinin bu sebepten dolayı yüksek olabileceğini belirtmektedirler.

Bir diğer değişken olan ağırlıklı not ortalamasına göre incelenen 7 çalışmanın 6' sında öğrencilerin gelecek kaygısıyla başarı durumları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür (bkz. Tablo 9). Çoğu çalışmada başarı düzeylerinin kötü olduğunu belirten öğrencilerde, iyi olduğunu belirtenlere oranla umutsuzluk düzeyleri anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, başarılı olan öğrencilerin daha fazla sorumluluk bilinci taşıyarak daha fazla işsizlik kaygısı taşımaları ile açıklanabilmektedir (Turaç ve Donar, 2017). Bazı çalışmalarda ise not ortalaması arttıkça, öğrencilerin kaygı düzeylerinin arttığı gösterilmiştir. Bu sonuç da akademik başarısı iyi olan öğrencilerin hayata daha olumlu bakabilmekte ya da kendini umutsuz hisseden gençler derslerine yeterince odaklanamayıp başarısız oldukları şekilde yorumlanmıştır (Çelikel ve Erkorkmaz, 2008).

Gelecek kaygısıyla ilişkili diğer değişkenler incelendiğinde, iş bulma endişesi/işsizlik problemleriyle ilgili çalışmalardan, 14 çalışmanın 12'sinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (bkz. Tablo 10). Topgül (2017)' e göre, henüz mezun olmadan iş bulma arayışına girmek, olabilirse bir iş bulmak ve çalışmaya başlamak tam bir belirsizliği içermektedir. Bütün bu belirsizlikler de umutsuzluğu beraberinde getirebilmektedir. Bunlarla birlikte gelecek kavramıyla ilişkili ve aynı zamanda kavram çerçevesinde, farklı algılar da söz konusudur. Bu algılar, öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite, bölüm, sınıf, üniversitenin bulunduğu şehir, şehirde ise yaşadıkları bölge ve bu bölgenin sosyo-demografik yapısı çerçevesindeki sosyal ilişkiler tarafından şekillenebilmektedir. Bir başka anlatımla, "gelecek" kavramı kimilerince umut anlamına gelebilirken kimilerince belirsizliği düşündürebilmektedir. Bu bağlamda "gelecek" kavramının, bireyin içinde bulunulan durum ve sosyal çevreden etkilenmemesi mümkün olmadığından, farklı metaforların öğrencilerce üretildiği belirtilmektedir.

Yazar Aslan (2015) tarafından yapılan araştırmada, herhangi bir iş deneyimi (staj veya meslekleriyle ilgili saat ücretli çalışma) olmayan öğrencilerin iş deneyimine sahip öğrencilere kıyasla kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu gösterilmiştir. Çalışmada, öğrenim görülen alana ait bir işi sektörde, mezuniyetin ardından kısa zamanda bulabileceğini düşünen öğrencilerin daha umutlu oldukları (gelecek kaygılarının daha düşük düzeyde olduğu) belirtilmektedir. Ayrıca öğrenimleri sürecinde öğrenilenlerin, mesleki yaşama başlangıç için yeterli olacağını düşünen öğrencilerin, yüksek öğrenimde öğrenilenlerin mesleki yaşam için yeterli olup olmayacağı konusunda kararsız on ve öğrenilenleri yetersiz olarak düşünen öğrencilere kıyasla daha umutlu oldukları ve daha da az kaygı taşıdıkları belirtilmiştir. Kırımoğlu (2010)' nun yaptığı araştırmada da üniversite öğrencilerinde, istihdam kaygısı taşıyan gençlerin istihdamla ilgili olarak "iş bulabilirim" düşüncesinde olan öğrencilere göre gelecekle ilgili umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Bir diğer değişken olan gelir düzeyine göre gelecek kaygısının farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği 10 çalışmanın 6' sında anlamlı ilişki bulunmuştur. Tekin ve Filiz (2008)' in araştırmasında, öğrencilerin aylık gelirleri değişkenine göre umutsuzluk düzeylerinin farklılaştığı görülmüştür. Aylık gelirleri ortalaması düşük olan (araştırmanın yapıldığı 2008 yılı baz alındığında 200-400 TL. olan) öğrencilerin aylık gelirleri ortalama 600-850 TL. arasında olan öğrencilere kıyasla umutsuzluk düzeylerinin yüksek olduğu belirtilmiştir. İlintili olarak; Kılıç, Tektaş ve Pala (2014)' nın yaptıkları çalışmada, vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilere kıyasla devlet üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, devlet üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ekonomik durumlarının vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilere kıyasla (vakıf üniversitelerinin ücretli ve hatta yüksek olarak değerlendirilebilecek düzeyde yüksek ücretli olduğu göz önünde

bulundurulduğunda) beklenen bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Çünkü, vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin genellikle, şu veya bu şekilde ailelerinin bu ücreti verebilecek ekonomik düzeye sahip oldukları varsayıldığında, bu üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin en azından ekonomik olarak daha az kaygı yaşayacakları öngörülebilir ve tahmin edilebilir bir durumdur.

Barınma değişkenine göre öğrencilerin kaygı düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, 5 çalışmanın 3'ünde bu iki değişken arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. (Izgar, 2009; Yerli, 2019; ve Üstün vd., 2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda, gelecek kaygısı ile barınma değişkeni arasında anlamlı farklılıklar elde edildiği görülmüştür. Ayrıca, Franzoi, Sauta ve Granieri (2020) üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini araştırmışlardır. Bunun sonucunda, kaygı ve barınma koşulları arasında anlamlı ilişki olmadığını tespit etmişlerdir.

Taşğın, Bozgeyikli ve Boğazlıyan (2017)'nin araştırmasında üniversiteli gençlerin işsizlik kaygı düzeyleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre, üniversiteli gençlerin psikolojik dayanıklılıkları arttıkça işsizlik kaygıları da anlamlı düzeyde düşmektedir yorumunu yapmışlardır.

Tunç (2018) Türkiye'de yıllar itibarıyla işsizlik oranlarının dalgalı bir seyir izlemesi, düşüş yönünde bir istikrar göstermemesi basta istihdama yeni atılacak olan mezun aşamasındaki üniversite öğrencileri olmak üzere bütün işsizlerde bir işsizlik kaygısına neden olduğunu belirtmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

1. Çalışmanın sonuçlarına göre; üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısının, devlet ve vakıf üniversitelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında kaygıyla ilgili çalışmaların çoğunun devlet üniversitesinde yapıldığı bulgulanmıştır. Vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin devlet üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilere göre sosyo-ekonomik durumlarının genellikle daha iyi olduğu varsayılsa bile TÜİK ve İŞKUR' un işsizlik ve istihdama ilişkin verileri göz önüne alınarak vakıf üniversiteleri bünyelerinde de araştırmaların sayısının artırılmasında yarar vardır. Çünkü bu çalışmalar, üniversite öğrencilerinin kaygı nedenlerini daha iyi anlamaya ve kaygılarını azaltmaya yönelik çalışmaları planlayabilmeye önemli katkıda bulunabilecektir.

2. Öğrenim görülen alan ve bölüm değişkenlerine bakıldığında, üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısının alan ve bölüme göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışma sonuçlarından hareketle ve öngörülen istihdamlara göre üniversitelerde bilim alanlarının kontenjanlarının gözden geçirilmesinde ve planlanmasında yarar vardır.

3. Bir başka değişken olan cinsiyete baktığımızda ise kız öğrencilerin kaygı durumunun erkek öğrencilerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, Türkiye' deki çalışan nüfustaki kadın oranı göz önünde bulundurulduğunda oldukça anlaşılabilir. Ne var ki bu farklılığın giderilebilmesi bakımından kadınlar lehine istihdamların teşvik edilmesinde ve özellikle devlet kurumlarının buna öncülük etmesiyle ilgili devlet politikalarının oluşturulmasında yarar görülmektedir.

4. İşsizlik sorununa bakıldığında, 2019 yılında işsiz üniversite mezunlarının oranı %35,6 olarak açıklanmıştır. Bu oranın yüksekliğinden dolayı genç iş gücüne yönelik düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu açıktır. Devlet ve özel sektör iş birliği ile gerek yurt içi gerekse yurt dışı yeni çalışma alanları yaratılabilir, teşvikler içeren çalışmalar ve anlaşmalar hayata geçirilebilir.

5. Gelecek kaygısının her ne kadar belli bir oranda kaçınılmazlığı bir gerçeklik olsa da öğrencilerin üniversite öğrenimleri sürecinde, profesyoneller tarafından gerçekleştirilecek, seminer ve/veya eğitimlerle kaygıyla baş etme stratejileri kazanabilmelerine önemli katkılarda bulunulabilir.

KAYNAKÇA

Abramson, L. Y., Metalsky, G. I., and Alloy, L. B. (1989). Hopelessness depression: A theory-based subtype of depression. *Psychological Review*, 96(2), 358-372.

Alaosman, F. B. (2019). *Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı ve başa çıkma yöntemleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşe, Kıbrıs.

Matarneh, A. J., and Altrawneh, A. (2014). Constructing a scale of future anxiety for the students at Public Jordanian Universities. *International Journal of Academic Research*, 6(5), 180-189.

Anshel, M.H., Freedson, P., Hamill, J., Hoywood, K., Harvat, M. and Plowman, S. (1991) *Dictionary of the Sport and Exercise Sciences*. Champaign: Human Kinetics Books.

APA (2020). Erişim adresi: <https://dictionary.apa.org/anxiety>. Erişim Tarihi: 22.10.2020.

Arslan, Ç. (2007). *Üniversite öğrencilerinin sürekli kaygı ve kişisel kararsızlık düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Baltacı F., Üngören E., Avsallı H. ve Demirel, O.N. (2012). Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin ve geleceğe yönelik bakış açılarının belirlenmesine yönelik bir araştırma, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 17-25.

Çelikel, Ç. F., ve Erkorkmaz, Ü. (2008). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkili etmenler. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 45(4), 122-129.

Dinç, S. ve Erden-Çınar, S. (2019). Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Dayalı Grupla Psikolojik Danışma Uygulamasının Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygıları ve Yetkinlik İnançları Üzerine Etkisi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 10 (3), 15-28.

Dursun, S. ve Aytaç, S. (2009). Üniversite öğrencileri arasında işsizlik kaygısı. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 28 (1), 71-84.

Franzoi, I. G., Sauta, M. and Granieri, A. (2020). State and trait anxiety among university students: a moderated mediation model of negative affectivity, alexithymia, and housing conditions. *Frontiers in Psychology*. 11(1255), 1-13.

Freud, S. (1984). *Psikanalize Giriş*. (Çev. Günsel Koptagel İlal, 3. basım). Altın Kitaplar Yayınevi: İstanbul.

Geçtan, E. (1993). *Psikanaliz ve Sonrası* (6. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi

Gündoğar, D., Gül, S. S., Uskun, E., Demirci, S. ve Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 10(1), 14-27.

Hammad M. A. (2016). Future anxiety and its relationship to students' attitude toward academic specialization. *Journal of Education and Practice*, 7, (15), 54-65.

İlgar, E. A. ve Cihan, B. B. (2019). Spor yöneticiliği programlarında öğrenim gören öğrencilerin sektörel beklenti, mesleki belirsizlik ve gelecek kaygılarının incelenmesi: Fenomonolojik bir çözümleme. *Spor Eğitim Dergisi*, 3(1), 81-92.

- Izgar, A. (2009). *Engelli çocuğu olan ailelerin sosyal problem çözme becerileri ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Jing, H. G., Madore, K. P., and Schacter, D. L. (2016). Worrying about the future: An episodic specificity induction impacts problem solving, reappraisal, and well-being. *Journal of experimental psychology. General*, 145(4), 402–418.
- Kamberi, M., Hoxha, F., Shala, M., Shahini, M. and Vehapi, S. (2019) Anxiety predictors among college students in Kosovo, *International Journal of Adolescence and Youth*, 24:1, 117-124.
- Kapıkıran, N. A. (2002). Zihinsel başarı sorumluluğu ölçeğinin güvenilirliği ve geçerliği. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(12), 12-20.
- Kenioua, M. and Boumesjed, A. E. (2018). Future anxiety and its relationship to level of aspiration among physical education students. *Revue Sciences et Pratiques des Activités Physiques Sportives et Artistiques*, N°13 (2018/1).
- Kırımoğlu, H. (2010). Türkiye’deki beden eğitimi ve spor yüksek okulu son sınıf öğrencilerinin istihdam sorunu açısından umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (1), 37-46.
- Kurt, G. (2007). Ridit analizi ve üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarının incelenmesi üzerine bir uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 193– 206.
- Lun, K. W., Chan, C. K., Ip, P. K., Ma, S. Y., Tsai, W. W., Wong, C. S., and Yan, D. (2018). Depression and anxiety among university students in Hong Kong. *Hong Kong Med J*, 24(5), 466-472.
- Mikolajczyk, R., Maxwell, A., El Ansari, W., Naydenova, V., Stock, C., Ilieva, S., Dudziak, U. and Nagyova, I. (2008). Prevalence of depressive symptoms in university students from Germany, Denmark, Poland and Bulgaria. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*. 43, 105-112.
- Mütevellioglu, N., Zambak, M. and Mert, M. (2010). İşsizlik, üniversiteli gençlik ve gelecek: bir alan araştırmasının bulguları. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 207- 229.
- Oort, F., Lord, K., Verhulst, F., Ormel, J. and Huizink, A. (2009). The developmental course of anxiety symptoms during adolescence: The TRAILS study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(10), 1209–1217.
- Öngen, D. E. (2012). The relationship between hopelessness and sensation seeking in secondary school teacher candidates. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 3021-3025.
- Özdiñç, S., Biçici, Y., Çamur, M. ve Turan, F. (2018). Fizyoterapi ve Rehabilitasyon eğitimi alan lisans öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 12(3), 471-479.
- Öztürk, O. (1989). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları* (2. Basım). İstanbul: Evrim Yayıncılık
- Popp, H. V. (2015). Sport-related head injury and performance anxiety. *Honor Theses*. Erişim adresi: <https://scholar.utc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1034&context=honors-theses>.
- Price, B. (2009). Differentiating future time perspective and future anxiety as distinct predictors of intimate partner violence. *Unpublished doctoral dissertation*, Northern Illinois University.
- Rabei, S., Ramadan, S., and Abdallah, N. (2020). Self-efficacy and future anxiety among students of nursing and education colleges of Helwan University. *Middle East Current Psychiatry*, 27(1), 1-5.

- Şahin, M. (2019). Korku, kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6 (10), 117-135.
- Saud, N. (2005). *The relation between future anxiety and the features of pessimism and optimism*. Unpublished PhD thesis. Damascus University. Syria, 71.
- Shamsuddin, K., Fazdil, F., İsmail, W. S. W., Shal, S. A., Omar, K., Muhammad, N.A., Jaffar, A., İsmail, A. and Mahadevan, R. (2013). Correlates of depression, anxiety and stress among Malaysian university students. *Asian J. Psychiatry*, 6(4), 318-323.
- Sheehan, D. (1986). *The Anxiety Disease*. New York: Bantam Books.
- Taşgın, Ö., Bozgeyikli, H. ve Bogazlıyan, E. (2017). Üniversiteli gençlerin işsizlik kaygıları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16), 551-567.
- TDK (2020). Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr>. Erişim Tarihi: 22.10.2020.
- Tekin, M. ve Filiz, K. (2008). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk ve boyun eğici davranış düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Spormetre. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 27-37.
- Tektaş, N., Pala, S. ve Kılıç, S. (2014). Devlet ve Vakıf Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması ve umutsuzluk düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (182), 169-186.
- Toffler, A. (1970). *Future Shock*, 1970. New York: Random House.
- Topgül, S. (2017). Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri öğrencilerinin gelecek, istihdam ve mesleğe ilişkin metaforik algıları. *Çalışma ilişkileri Dergisi*, 8 (1), 100-117.
- Tuncer, M. (2011). Yükseköğretim gençliğinin gelecek beklentileri üzerine bir araştırma, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(2):935-948.
- Tunç, H. (2018). Uluslararası Ticaret bölümü öğrencilerinin işsizlik kaygısının azalmasında etkili olan faktörler. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (2), 254-264.
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) (2020). Erişim adresi: <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/> Erişim Tarihi: 12.12.2020.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2020). Erişim adresi: <https://tuikweb.tuik.gov.tr/Start.do> Erişim Tarihi: 20.12.2010.
- Tümerdem, R. (2007). Dicle üniversitesi eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültesi kimya son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 32-45.
- Uzun, B. Ö. ve Tezer, E. (2008). Umut ve olumlu-olumsuz duygular arasındaki ilişkiler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 81-86.
- Üstün, G., Dedekoç, S., Kavalalı, T., Öztürk, F., Sapçı, Y. ve Can, S. (2014). Üniversite son sınıf öğrencilerinin iş bulmaya ilişkin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 200-221.
- Yazar Aslan, B. (2015). Genç işsizliğe yönelik alan araştırması: üniversite öğrencileri arasında kaygı ve umutsuzluk. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 6 (2), 71-86.

Yerli, S. (2019). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi (Resim İş Eğitimi ABD ve Müzik Eğitimi ABD) Bölümü Öğrencilerinin Profilleri ve Geleceğe Yönelik Beklentilerinin İncelenmesi*. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yükseköğretim Bilgi Sistemi (2020). Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr>, Erişim Tarihi: 20.12.2020.

Yükseköğretim Kurulu (2019). *Vakıf Yükseköğretim Kurumları 2019 kitapçığı*, Erişim adresi: https://www.yok.gov.tr/Dergi/VYK_2019/Vakif-yuksekogretim-kitabi-2019.html#page=1. Erişim Tarihi: 20.12.2020.

Zaleski, Z. (1996). Future anxiety: Concept, measurement, and preliminary research. *Personality and Individual Differences*, 21(2), 165-174.